

Çocuk İşçiliği: 2020 Küresel Tahminler, Eğilimler ve Önümüzdeki Yol

Yönetici Özeti

Gayriresmi çeviridir

Çocuk İşçiliği: 2020 Küresel Tahminler, Eğilimler ve Önümüzdeki Yol başlıklı rapor, dünya genelinde gerçekleştirilen çocuk işçiliğinin sona erdirilmesine yönelik çalışmalarda ne durumda olduğumuzu değerlendirmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar) kapsamındaki **Hedef 8.7'**nin ortak sorumluları olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) tarafından, Birleşmiş Milletler Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Yılı'nda yayınlanan raporda, çocuk işçiliğinin günümüzdeki ölçeği ve temel özelliklerinin yanı sıra zaman içinde yaşanan değişiklikler de açıklanmaktadır.

SKA Hedef 8.7:

Zorla çalıştırma, çağdaş kölelik ve insan kaçakçılığına son vermek, çocukların asker olarak kullanılması dahil olmak üzere, çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin yasaklanması ve ortadan kaldırılmasını sağlamak için etkili acil önlemler almak; ve 2025 yılına kadar, her türlü çocuk işçiliğine son vermek.

Çocuk işçiliği hakkında 2000 yılından itibaren ILO tarafından dört yılda bir yapılan tahminler ile uyumlu olarak, 2020 yılı için yapılan hesaplamalar da ulusal hanehalkı araştırmalarından elde edilen dışsal kestirim (ekstrapolasyon) verilerine dayanmaktadır. Son tahminler, dünyadaki 5 ile 17 yaş arasındaki çocuk nüfusunun üçte ikisini kapsayacak biçimde 100'ü aşkın hanehalkı araştırması kullanılarak oluşturulmuştur.

Raporda yer alanlar endişe vericidir. Dünyada çocuk işçiliğinin sona erdirilmesine yönelik kaydedilen ilerlemeler, yirmi yıl önce küresel tahminler üretmeye başladığımızdan beri ilk kez durmuştur. Ayrıca, acil önlemler alınmadıkça, COVID-19 krizinin milyonlarca çocuğu daha çocuk işçiliğine sürüklemesi olasıdır.

Bu sonuçlar, 2025 yılına kadar çocuk işçiliğinin sona erdirilmesine yönelik uluslararası taahhüdün yerine getirilmesinde bizi gerçeklerle yüzleştiren çok önemli bulgulardır. Daha önce benzeri görülmemiş bir şekilde derhal harekete geçmek için gereken isteği ve kaynakları bir araya getirmeden, çocuk işçiliğinin sonlandırılması yıllarca sürecektir.

Küresel tahminler ve eğilimler

Günümüzde, çocuk işçiliği önemli bir sorun olarak varlığını korumaktadır. En güncel küresel tahminlere göre, 2020 yılının başlarında dünya genelinde – 63 milyon kız ve 97 milyon erkek çocuk olmak üzere – 160 milyon çocuk, yani neredeyse dünyadaki her on çocuktan biri, çocuk işçiliği

yapmaktadır. Yetmiş dokuz milyon çocuk, yani tüm çocuk işçilerin neredeyse yarısı ise sağlık, güvenlik ve ahlaki gelişimlerini doğrudan riske atan tehlikeli işlerde çalışmaktadır.

Çocuk işçiliğinin sona erdirilmesine yönelik dünya genelinde kaydedilen ilerlemeler 2016 yılından beri stabil seyretmektedir. Dört yıllık süreçte çocuk işçi olarak çalışan çocukların yüzdesi değişmezken, çocuk işçilerin mutlak sayısı 8 milyonun üzerinde artış göstermiştir. Benzer şekilde, tehlikeli işlerde çalışan çocukların yüzdesi aynı kalmış ancak mutlak sayısı 6,5 milyon kadar artmıştır.

Dünya genelindeki resim, çocuk işçiliğinin sona erdirilmesine yönelik Asya ve Pasifik'te ve Latin Amerika ve Karayipler'de kaydedilmekte olan ilerlemeleri maskeleymektedir. Her iki bölgede de çocuk işçiliği, son dört yılda yüzde ve mutlak sayı olarak düşüş eğilimi göstermektedir. Sahraaltı Afrika'da kaydedilen benzer ilerlemelerin ise pek istikrarlı olmadığı anlaşılmıştır. 2012 yılından bu yana, bu bölgede çocuk işçi olarak çalışan çocuklar hem sayı hem de yüzde olarak artmıştır. Şu anda Sahraaltı Afrika'da, dünyanın geri kalanındaki çocukların toplamından daha fazla çocuk çalıştırılmaktadır. Bu bölgede önemli bir atılım gerçekleştirilmediği sürece, çocuk işçiliğine yönelik küresel hedeflere ulaşamayacaktır.

Son dört yılda, 12 ila 14 ve 15 ila 17 yaşındaki çocuklar arasında ilerlemenin sürdürülmekte olduğu kaydedilmiştir. Her iki yaş grubunda da çocuk işçiliği yüzde ve mutlak sayı olarak azalmış ve geçmiş tahminlerde de görülen istikrarlı düşüş eğilimini sürdürmüştür. Ancak, 2016 küresel tahminlerinde bu yaş grubuna yönelik ilerlemelerde yavaşlama olacağına işaret edilmesinden sonra 5 ila 11 yaşlarındaki çocuklar arasında çocuk işçiliği artış göstermiştir. 2020 yılında, 5 ila 11 yaşlarındaki çocuk işçilerin sayısı 2016 yılına göre 16,8 milyon artmıştır.

Acil önlemler alınmadığı sürece, COVID-19 krizi çocuk işçiliğinin sona erdirilmesine yönelik küresel çalışmaları daha da olumsuz etkileyecektir. Yeni bir analize göre, küresel salgın nedeniyle artan yoksulluğun sonucunda, 2022 yılının sonunda 8,9 milyon çocuk daha çocuk işçiliğine dahil olacaktır.

Ancak çocuk işçiliğinin daha da artacağına yönelik öngörüler, sonucun şimdiden kesinleştiği anlamına gelmemektedir. Gerçek(leşecek) sonuç, politika önlemlerine bağlı olacaktır. Oluşturulan iki ilave senaryo, sosyal koruma kapsamının yakın gelecekte çocuk işçiliği üzerinde yaratacağı devasa etkiyi göstermektedir. Sosyal koruma yeterince yaygınlaştırılmazsa, 2022 yılının sonunda çocuk işçiliği çok daha kötüye gidebilecektir. Öte yanda, sosyal korumada yapılabilecek artışlar ise COVID-19 salgınının çocuk işçiliği üzerindeki etkilerini azaltarak, çocuk işçiliğini sona erdirme yönünde ilerlemenin sürmesini sağlayabilecektir.

2020 küresel tahminlerden elde edilen diğer temel sonuçlar şu yöndedir:

- **Çocuk işçiliği, her yaştaki erkek çocukları arasında kız çocuklarından daha yaygın görülmektedir.** Tüm erkek çocukların %11,2'si çocuk işçi olarak çalıştırılırken, bu oran tüm kızlar arasında %7,8'dir. Mutlak sayı olarak, çocuk işçi olarak çalışan erkek çocuklarının sayısı kız çocuklarından 34 milyon daha fazladır. Çocuk işçiliği tanımının kapsamına haftada en az 21 saat yapılan ev işleri de girdiğinde, çocuk işçiliğinin 5 ila 14 yaşlarındaki kız ve erkek çocuklarında görülme sıklığındaki cinsiyete dayalı fark neredeyse yarı yarıya azalmaktadır.
- **Çocuk işçiliği kırsal alanlarda çok daha yaygındır.** Kırsal alanlarda yaşayan çocuk işçilerin sayısı 122,7 iken, bu sayı kentsel alanlardaki çocuklarda 37,3 milyondur. Çocuk işçiliğinin kırsal alanlarda görülme sıklığı (%13,9), kentsel alanlardakinden (%4,7) neredeyse üç kat yüksektir.

- **Hem kız çocukları hem de erkek çocuklarında, çocuk işçilerin büyük bölümü tarım sektöründe çalışmaktadır.** Toplamda 112 milyon çocuk olmak üzere, tüm çocuk işçilerin %70'inden fazlası tarım sektöründe yer almaktadır. Bunların birçoğu, tarım sektörünün çocuk işçiliğine giriş noktası olduğunun altını çizen küçük çocuklardır. 5 ile 11 yaşları arasındaki tüm çocuk işçilerin dörtte üçünden fazlası tarımla uğraşmaktadır.
- **Aile içinde çalıştırılan çocuklar, çocuk işçiliğinde en büyük paya sahiptir.** Dünyadaki çocuk işçiliğinin %72'si, 5 ile 11 yaşları arasındaki çocuklarda görülen çocuk işçiliğinin ise %83'ü, öncelikli olarak aile çiftliklerinde veya mikro aile işletmelerinde olmak üzere, aile içinde gerçekleşmektedir. Aile temelli çocuk işçiliği, yaygın olarak görülen, aileler tarafından daha güvenli çalışma ortamlarının sunulduğuna yönelik algıya rağmen çoğu zaman tehlike içermektedir. Aile temelli çocuk işçiliğinde 5 ila 11 yaşlarındaki her dört çocukta biri ve 12 ila 14 yaşlarındaki çocukların neredeyse yarısı, sağlık, güvenlik veya ahlaklarına zarar verebilecek işlerde çalışmaktadır.
- **Çocuk işçiliği sıklıkla çocukların eğitim dışında kalmasıyla ilişkilidir.** Çocuk işçi olarak çalışan küçük çocukların büyük bölümü, zorunlu eğitim için belirlenen yaş aralığında bulunmasına rağmen okul dışında kalmaktadır. 5 ila 11 yaşlarındaki çocuk işçilerin çeyreğinden, 12 ila 14 yaşlarındaki çocuk işçilerin ise üçte birinden fazlası eğitimin dışındadır. Bu durum gençlere ve yetişkinlere yönelik insana yakışır iş imkanlarının yanı sıra genel anlamda yaşam potansiyellerini ciddi biçimde sınırlamaktadır. Çocuk işçi olarak çalışan çok daha fazla çocuk okulun ve çocuk işçiliğinin gereklerini dengelemekte zorluk çekmekte, bu durum ise eğitim ve dinlenme haklarını tehlikeye atmaktadır.

Önümüzdeki Yol

ILO-UNICEF tarafından yayınlanan 2020 küresel tahminleri, dünyada çocuk işçiliğinin sona erdirilmesine yönelik çalışmalarda kritik bir dönemeçte olduğumuza işaret etmektedir. Sekiz yıl öncesinde önemli düzeyde yavaşlamış olan küresel ilerlemeler, son dört yılda durma noktasına gelmiştir. Sürmekte olan COVID-19 krizi ise geçmiş kazanımları daha da aşındırma tehlikesi oluşturmaktadır. Küresel seviyeleri ölçmeye başladığımız 2000 yılından bu yana çocuk işçilerin sayısı yaklaşık 86 milyon kadar azalmış olsa da, güncel eğilimlere göre çocuk işçiliğinin tüm biçimlerini 2025 yılına kadar sona erdirmeye yönelik toplu taahhüdümüzde çok geride kalmaktayız. Gireceğimiz Birleşmiş Milletler Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Yılı'nda, eskisi gibi ilerleme kaydetmeye yönelik eylemlerimize aciliyet kazandırmalıyız.

Devam eden COVID-19 krizinde daha da geri kalmamak için derhal harekete geçilmelidir. Küresel salgın, her şeyden önce yoksullukta görülen keskin artış nedeniyle ailelerin çocuk işçiliğine daha fazla bel bağlaması ve okulların kapanması nedeniyle ailelerin çocuklarını çalışmaya göndermekten başka mantıklı seçeneğinin kalmaması sonucunda çocuk işçiliği riskini açıkça yükseltmiştir. Bu risklerin azaltılması için ise, çocuk yardımları ile ve başka yollarla kırılgan durumdaki ailelere yönelik daha kapsamlı gelir desteği önlemlerinin alınması son derece önemli olacaktır. Okula dönüş kampanyaları ve koşullar izin verdiğinde çocukların sınıflara geri dönmesini sağlayarak eğitim bakımından eksiklerini gidermek için daha iyi telafi eğitimleri de bu risklerin azaltılmasını sağlayacaktır.

Krizin akut ve toparlanma aşamalarında, çocuk işçiliğinin sonlandırılmasına yönelik daha geniş politika zorunluluklarını gözden kaçırmamak gerekmektedir. Uzun zamandır bariz olan bu zorunluluklar şöyledir:

- Çocuk işçiliğine zemin oluşturan yoksulluk ve ekonomik belirsizliklerin azaltılması amacıyla çocuklara ve ailelerine sosyal koruma sağlanması.
- Çocuk işçiliğine işe yarar bir alternatif sağlamak ve çocuklara daha iyi bir gelecek fırsatı sunmak için, en azından asgari istihdama giriş yaşına kadar ücretsiz ve kaliteli öğrenim sağlanması.
- Çocukların yasal olarak kimlik sahibi olabilmesi ve doğumdan itibaren haklarını kullanabilmeleri için her çocuğun doğum kaydının bulunmasının güvence altına alınması.
- Ailelerin yoksulluktan kaynaklanan çocuk işçiliğinden kurtulmasını sağlamak için, özellikle kayıtdışı ekonomide çalışan işçilere odaklanarak, (yasal çalışma yaşındaki) gençlere ve yetişkinlere yönelik adil gelir sağlayacak insana yakışır işlerin teşvik edilmesi.
- Ekonomik çeşitlendirme, temel hizmet altyapılarına yatırım yapma, sosyal koruma sağlama ve mahsullerin çeşitlendirilmesine yönelik tarımsal eğitim politikalarının geliştirilmesi gibi yollarla kırsal kesim için yeterli geçim imkanlarının ve dayanıklılığın teşvik edilmesi. Çocuk emeğine (genellikle ücretsiz olarak) bel bağlayan aile çiftlikleri ve aile işletmeleri, geçim imkanlarını iyileştirerek çocuk emeğine bağımlı kalmamak için daha fazla desteğe ihtiyaç duymaktadır.
- Uygulama mekanizmaları ve çocuk koruma sistemlerinin ve bunların uygulanması için gereken hizmetler ile desteklenerek, çocukların korunmasına yönelik gerekli yasa ve düzenlemelerin mevcut olmasının sağlanması.
- Özellikle kız çocukları için, ev işçiliğine ve ücretsiz ev işlerine ilişkin çocuk işçiliği risklerini artıran, toplumsal cinsiyete dayalı sosyal normların ve ayrımcılığın ele alınması.

Büyüyen kriz, çatışma ve afet durumlarında artan çocuk işçiliği daha dikkatle ele alınmalıdır. Çocuk işçiliğine ilişkin kaygılar, kriz hazırlığı ve acil durum planlarından insani yardım müdahalelerine ve kriz sonrası yeniden yapılanma ve toparlanma çalışmalarına kadar insani yardım faaliyetlerinin her aşamasında dikkate alınmalıdır.

Yurt içi ve küresel tedarik zincirlerindeki çocuk işçiliği risklerinin ele alınması önemini korumaktadır. Çocuk emeğinin ve insan haklarına yönelik diğer risklerin en belirgin olduğu, tedarik zincirlerinin daha düşük kademelerinde faaliyet gösteren kayıtdışı mikro ve küçük işletmeler bu konu bakımından özellikle önemlidir. Hükümetler, tedarik zincirlerinde çocuk işçiliği riskleri bakımından caydırıcı olacak kamu alımları yoluyla öncülük edebilirler.

COVID-19 krizi nedeniyle, tüm bu politika alanlarında ve bağlamlarda gerçekleştirilen eylemler, hükümetlerin sınırlı mali olanaklara sahip olduğu böyle bir zamanda çok daha acil hale gelmiştir. Politika tercihlerinin ve kaynak tahsisinin sağlam olması kritik önem taşıyacaktır. Çocuk işçiliğine ilişkin ülke düzeyindeki kanıt temellerinin güçlendirilmesi, yerel önceliklerin tanımlanmasında ve politika ve harcama kararlarının yönlendirilmesinde yardımcı olacaktır. Hükümetler, işveren ve işçi örgütleri arasında sosyal diyalog da, her nerede gerçekleşirse gerçekleşsin, çocuk işçiliğinin ve buna ilişkin zorlukların ele alınmasına yönelik uygun ve duyarlı politikaların geliştirilmesinde son derece önemlidir.

Hükümetlerin, mali alanlarını genişletmek amacıyla yaratıcı kaynak seferberliği stratejilerini benimsemesi gerekecektir. Küresen salgın nedeniyle oluşan bütçe açıkları göz önüne alındığında, finansman açığının uluslararası toplum tarafından doldurulması gerekecektir. Sanayileşmiş ülkelerin birçoğu, resmi kalkınma yardımı (RKY) ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik finansman bakımından

verdikleri uzun süreli taahhütler konusunda bekleneni verememektedir. Bu durumun değişmesi gerekmektedir.

Sosyal harcamaların yerini artan borç ödeme hizmeti ödemelerinin almasını engellemek için, halihazırda ağır borç altındaki ülkelerde borçların hafifletilmesi ve yeniden yapılandırılması sağlanmalıdır. En büyük zararı en muhtaç durumdaki çocuklara ve ailelere veren kemer sıkma önlemlerine bağlı olarak kredi akışlarına yönelik acil ihtiyaçların doğduğu geçmişteki hatalardan kaçınmalıyız.

COVID-19 krizi, küresel zorlukların aşılmasında uluslararası işbirliği ve ortaklığa yönelik ihtiyacın önemli bir hatırlatıcısı olmuştur. Bu durum 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nde yer alan diğer kritik kalkınma öncelikleri için olduğu kadar, çocuk işçiliğinin sona erdirilmesi için de geçerlidir. Çocuk işçiliğinin sona erdirilmesi, tek bir tarafın yalnız başına çözemeyeceği kadar büyük bir görevdir. Ülkeler, evrensel olarak kabul görmüş 182 Sayılı ILO Sözleşmesi, **Madde 8**'in ruhuna uygun olarak bu konuda işbirliği yapmalıdır.

182 sayılı ILO Sözleşmesi, Madde 8

Üyeler, ekonomik ve sosyal kalkınmanın, yoksulluğun ortadan kaldırılması programlarının ve evrensel eğitimin desteklenmesini de içerecek şekilde uluslararası işbirliği ve/veya yardımlaşmanın artırılması suretiyle bu Sözleşme hükümlerini yürürlüğe koymak üzere birbirlerine yardımcı olmak için uygun önlemleri alırlar.

İttifak 8.7, çocuk işçiliği konusunda hükümet ve hükümet dışı aktörler arasında işbirliğinin kolaylaştırılmasında önemli rol oynamaktadır. 2016 yılında faaliyete geçen İttifak 8.7 adlı küresel ortaklık, Hedef 8.7'ye ilişkin faaliyetlerin hızlandırılmasının yollarını aramak için hükümetler, çok taraflı kuruluşlar, işçi ve işveren örgütleri, hükümet dışı kuruluşlar, akademik kurumlar ve düşünce kuruluşlarını bir grupta toplamaktadır. İttifak, araştırmaların yapılması ve bilgi paylaşımı, yenilikçiliğe özendirme, ve kaynakların artırılması ve harekete geçirilmesi olmak üzere üç stratejiye odaklanmaktadır.

Çocuk işçiliğinin sonlandırılmasına yönelik eylemlerin, küresel taahhütler ve hedeflere uygun olarak yeniden rayına oturtulması acil bir meseledir. Bu raporda yer alan kanıtlar riskleri özetlemekte ve çözümlere işaret etmektedir. Gereken önlemler ve yatırımlar iddialı olsa da, COVID-19 küresel salgını, insanlığın refahı tehlike altına girdiğinde bunların mümkün olabileceğini fazlasıyla göstermiştir. Çocuklara, çocuk işçiliğine son vereceğimize dair söz verdik. Kaybedecek zamanımız yok.

Çocuk işçiliğine ilişkin eğilimlere genel bakış

		Çocuk işçi olarak çalışan 5 ila 17 yaşındaki çocuklar				Tehlikeli işlerde çalışan 5 ila 17 yaşındaki çocuklar			
		2016		2020		2016		2020	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dünya genelinde toplam		151.600	%9,6	160.000	%9,6	72.500	%4,6	79.000	%4,7
Cinsiyet	Kız çocukları	64.100	%8,4	62.900	%7,8	27.800	%3,6	28.800	%3,6
	Erkek çocukları	87.500	%10,7	97.000	%11,2	44.800	%5,5	50.200	%5,8
Age	5-11 yaş	72.600	%8,3	89.300	%9,7	19.000	%2,2	25.900	%2,8
	12-14 yaş	41.900	%11,7	35.600	%9,3	16.400	%4,6	18.100	%4,8
	15-17 yaş	37.100	%10,5	35.000	%9,5	37.100	%10,5	35.000	%9,5
ILO bölgeleri	Afrika	72.100	%19,6	92.200	%21,6	31.500	%8,6	41.400	%9,7
	Sahraaltı Afrika	70.000	%22,4	86.600	%23,9	30.500	%9,8	38.600	%10,7
	Arap Ülkeleri	1.200	%2,9	2.400	%5,8	600	%1,5	1.900	%4,5
	Asya ve Pasifik	62.100	%7,4	48.700	%5,6	28.500	%3,4	22.200	%2,6
	Amerika Kıtaları	10.700	%5,3	8.300	%4,3	6.600	%3,2	5.700	%2,9
	Latin Amerika ve Karayipler	10.500	%7,3	8.200	%6,0	6.300	%4,4	5.500	%4,0
	Avrupa ve Orta Asya	5.500	%4,1	8.300	%5,7	5.300	%4,0	7.900	%5,5
Ulusal gelire göre gruplandırma	Düşük gelir	65.200	%19,4	65.000	%26,2	29.700	%8,8	28.700	%11,6
	Düşük-orta gelir	58.200	%8,5	69.700	%9,0	33.500	%4,9	33.600	%4,3
	Üst-orta gelir	26.200	%6,6	23.700	%4,9	7.800	%2,0	15.300	%3,2
	Yüksek gelir	2.000	%1,2	1.600	%0,9	1.600	%1,0	1.500	%0,8

Not: Sayılar bin olarak ifade edilmiş ve yuvarlanmıştır.